Česká nová vlna

FAVh001

13. 10. 2022

Mgr. Šárka Gmiterková, Ph.D.

Studentské filmy FAMU
Zelená ulice, Sousto, Černobílá Sylva

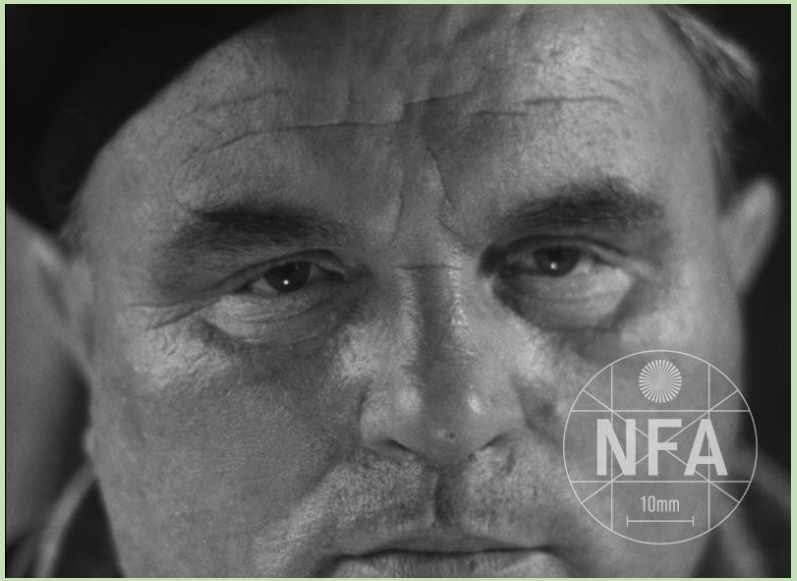

1959, r. Věra Chytilová

1962, r. Jan Němec

1961, r. Jan Schmidt

Studentské filmy FAMU I.

- *Zelená ulice* je krátký inscenovaný dokument Věry Chytilové, který zachycuje jeden problematický moment v životě strojvůdce a jeho řešení.
  - Jakým způsobem Chytilová přistupuje k pracovní tematice? Jde o oslavu socialistické práce nebo ve snímku cítíte stopy dalších emocí, které se s jednoduchým portrétem z pracovního prostředí sráží?
  - Které aspekty filmu vnímáte jako zárodečné a později pro Chytilovou typické, a které podle vás prozrazují inspiraci mezinárodními vlivy?

- *Sousto* je krátkometrážní absolventský film Jana Němce
- Během studií na FAMU Jan Němec prošel pedagogickým vedením Václava Kršky, Bořivoje Zemana a Václava Wassermana
- Pro svůj absolventský film zvolil povídkovou předlohu „Druhé kolo“ Arnošta Lustiga >> Lustigovy práce patřily k modernímu proudu české literatury (jazyk, subjektivní vidění, morální otázky), podobně jako povídky Hrabalovy nebo prózy Josefa Škvoreckého
- Film vzbudil mezinárodní pozornost a můžeme jej považovat za prolog k celovečernímu debutu *Démanty noci*
  - Pomocí jakých prostředků Němec překládá literární povídku do audiovizuálního tvaru? S kterými formálními rysy poutavě pracuje?

Studentské filmy FAMU II.

- *Černobílá Sylva* je absolventský film v režii Jana Schmidta a rozvíjí spolupráci s Pavlem Juráčkem, který studoval na FAMU scenáristiku a dramaturgii. Juráček pro Schmidta napsal komentář k jeho dokumentárnímu ročníkovému cvičení na FAMU *Auta bez domova* (1959), jejich spolupráce se dále rozvíjela na Schmidtově krátkometrážním debutu *Postava k podpírání* (1963) a Juráček je také podepsán pod námětem a scénářem Schmidtova celovečerního debutu s názvem *Konec srpna v hotelu Ozon* (1967). Navzdory těsné spolupráci i letitému přátelství se Juráček ve svých denících nevyjadřoval o Schmidtovi zrovna nejlépe.

1. Mezigenerační rozkol se tu projevuje jiným způsobem než ve Formanových filmech (k otázce se nezapomeňte vrátit). V čem je mezi nimi rozdíl? Jak se v *Černobílé Sylvě* projevuje zastaralost předchozí dekády?
2. Kromě toho snímek obsahuje i reflexi filmařského prostředí. Poznamenejte si, jak se *Černobílá Sylva* staví k různým aspektům filmového oboru – které profese se tu objeví a jak k nim film přistupuje?
3. Srovnejte si *Černobílou Sylvu* s dalšími absolventskými filmy FAMU, které jste měli možnost vidět. Jak z tohoto srovnání Schmidtův počin vychází, co je na něm specifické? Má snímek nějaký jasně rozpoznatelný vizuální styl nebo jeho kvality leží spíš v rovině scénáře?

Démanty noci

- 1964, r. + sc (spolu s Arnoštem Lustigem) Jan Němec
- Ester Krumbachová – dramaturgie a kostýmy
- „Démanty noci jsou jednoduché jako facka. Je to vlastně takový princip terče: když chcete sdělit světu něco důležitého, je lepší se nezaměřovat přímo na střed. Když dobře střílíte, střílejte vedle terče, ale mockrát. Ty střely to černé vydírkují.“
- Kamera – Jaroslav Kučera a Miroslav Ondříček
- František Vláčil jako garant; asistent režie Hynek Bočan
- V hlavních rolích Antonín Kumbera (druhý, hlasem Vladimíra Pucholta) a Ladislav Janský (první)

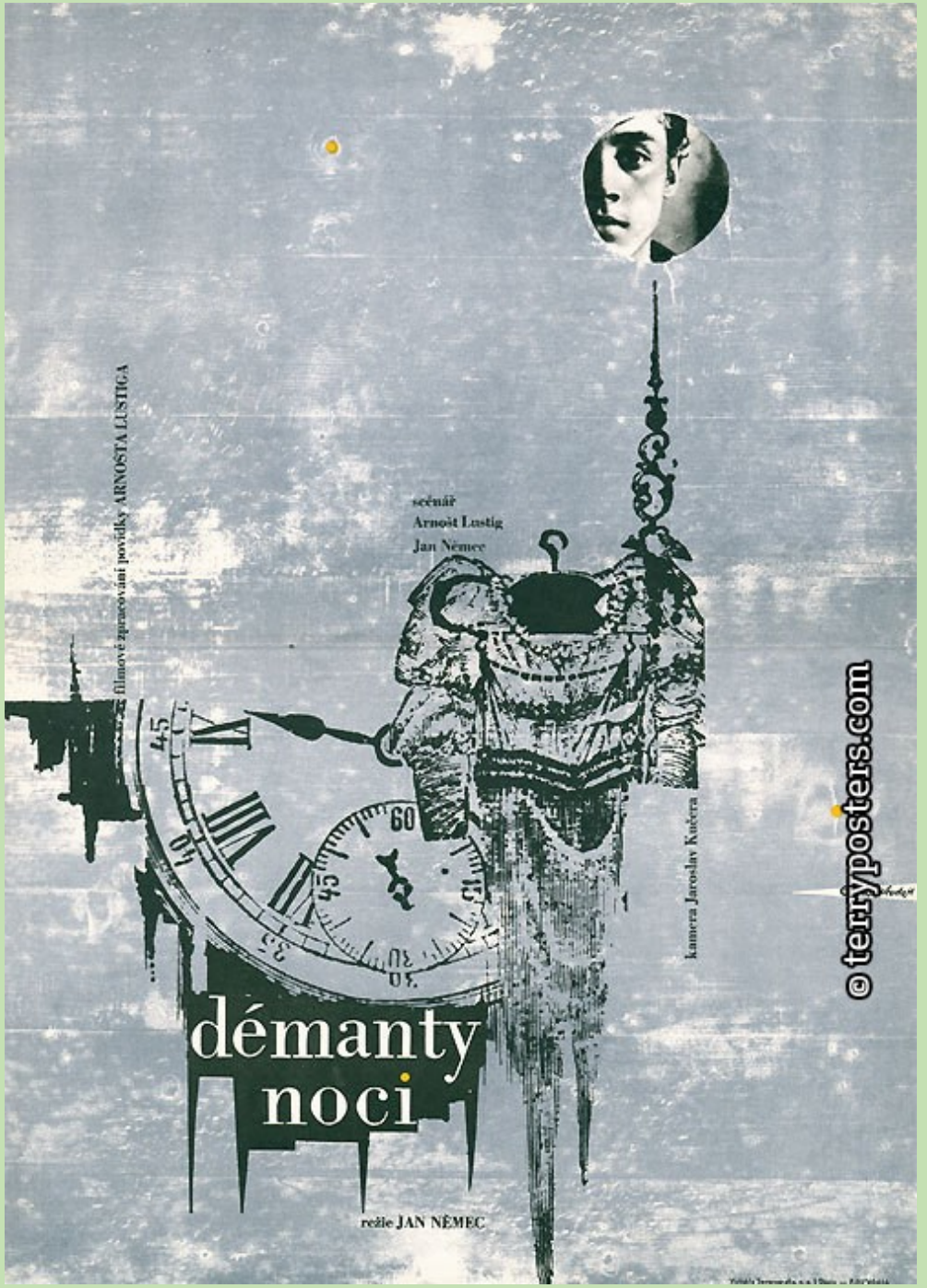

Démanty noci

- „Pro mne realita filmu je realitou snu“ (Ivan Passer během diskuze po projekci *Démantů noci* ve Svazu čs. divadelních a filmových umělců)

  1) Ačkoliv Ester Krumbachová poznamenala, že *Démanty noci* jsou jednoduché jako facka, pro jejich narativní výstavbu to rozhodně neplatí. V kolika různých rovinách se snímek odehrává – nejen časových, ale také na ose subjektivní/objektivní?

- „V tomto filmu nešlo o cinéma verité ani o dokumentarismus. Obrazově je to přísně stylizováno, technicky i dramaturgicky také. […] příběh v tom je, ale autorský záměr je, že to příběh není.“ (Věra Chytilová během diskuze po projekci *Démantů noci* ve Svazu čs. divadelních a filmových umělců)

  2) Poznamenejte si, které prostředky na rovině stylu podporují autentičnost a bezprostřednost díla a které naopak podtrhují výraznou výtvarnou stylizovanost (střih, kamera, obraz, herectví, mizanscéna, hudba, zvuková dramaturgie).

- „Ryzí film – a o ten bych rád usiloval – by měl být vyložitelný jen sám sebou“ (Jan Němec o *Démantech noci* ve *Filmu a době*, 1964, roč. 10, č. 7, s. 365).

  3) Uveďte alespoň tři důvody, proč jde v případě *Démantů noci* o modernistický film (téma, pojetí hrdinů, „žánr“, možnosti intepretace, umělecké přesahy…)

  4) Démanty noci představují důležitý návrat k židovské problematice a holocaustu (roku 1948 snímek Alfréda Radoka, *Daleká cesta,* Romeo, Julie a tma Jiřího Weisse z roku 1960, později *Transport z ráje* roku 1962 a *…a pátý jezdech je Strach* z roku 1964; obojí režiséra Zbyňka Brynycha). Vy se však zamyslete, zda vám Němcovo zpracování nepřipomíná některý z novějších filmů, který se tematikou holokaustu zaobírá.

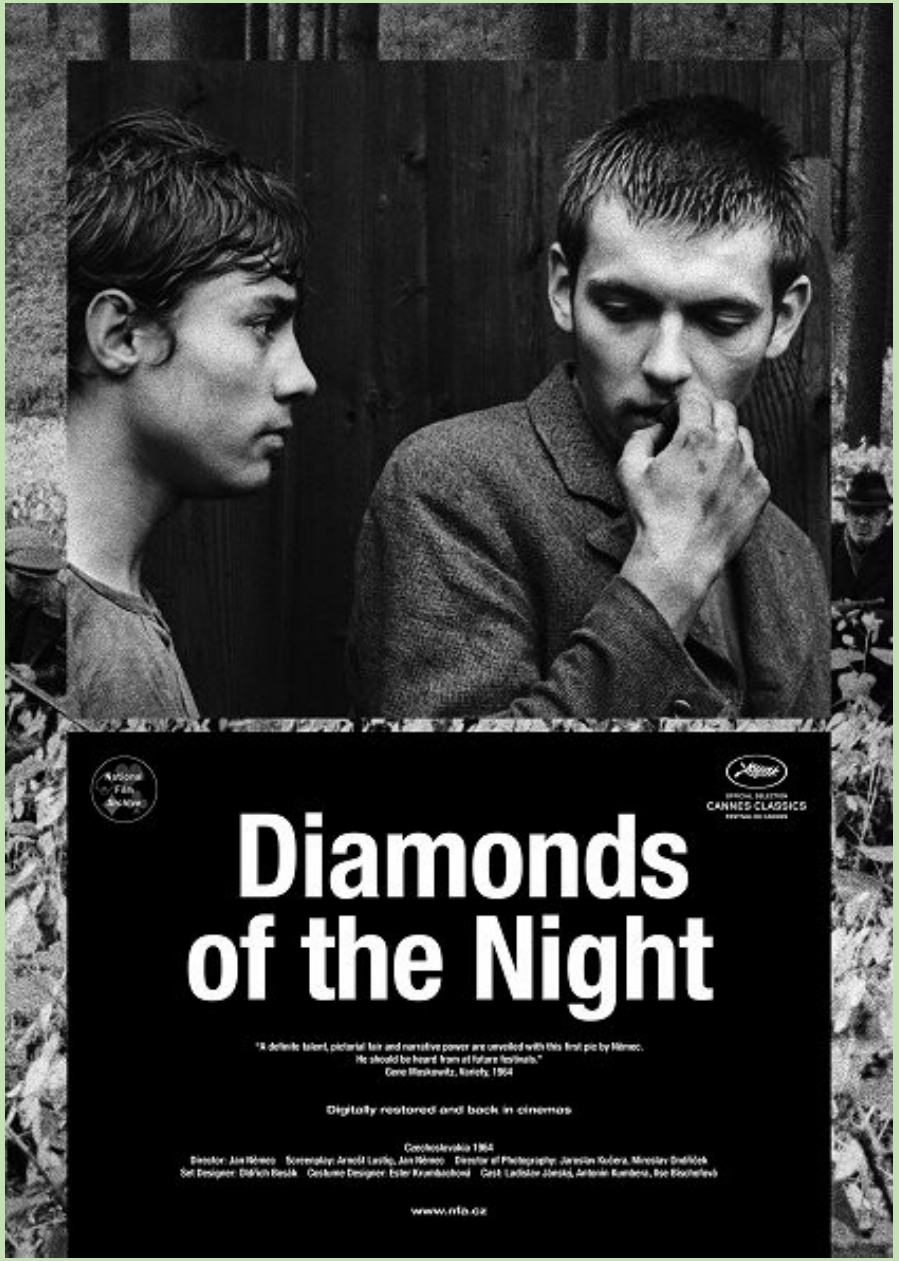
National Film Archive
OFFICIAL SELECTION
CANNES CLASSICS
Diamonds of the Night
"A definite talent, pictorial fair and narrative power are unveiled with this first pic by Němec.
He should be heard from at future festivals."
Cene Mieskowitz, Variety, 1964
Digitally restored and back in cinemas
Czechoslovakia 1964
Director: Jan Němec Screenplay: Arnošt Lustig, Jan Němec Director of Photography: Jaroslav Kučera, Miroslav Ondříček
Set Designer: Dalřich Besák Costume Designer: Ester Krumbachová Cast: Ladislav Jánský, Antonín Kumbera, Ilse Bischofová
www.nfa.cz

SON OF SAUL
A FILM BY LASZLO NEMES
OFFICIAL SELECTION
COMPETITION
FESTIVAL DE CANNES

Jan Němec (1936–2016)

- „Sami režiséři nové vlny si přezdívky nedávali. Jen Miloš Forman, Ivan Passer a Miroslav Ondříček si říkali navzájem machisticky ›ty býku‹. Ale filmová kritika jim určité nálepky dala: Věra Chytilová byla první dámou českého filmu, Evald Schorm morální autoritou ›svatým spravedlivým‹, a Jiří Menzel benjamínkem nové vlny. Jan Němec byl jejím enfant terrible, zlobivým dítětem.“
- metodický provokatér, velmi důsledný a nekompromisní k sobě i ostatním
- Po absolutoriu na FAMU pracoval jako asistent režie na filmech Krškových filmech *Osení* a *Kde řeky mají Slunce* a na filmu *Vyšší princip* Jiřího Krejčíka

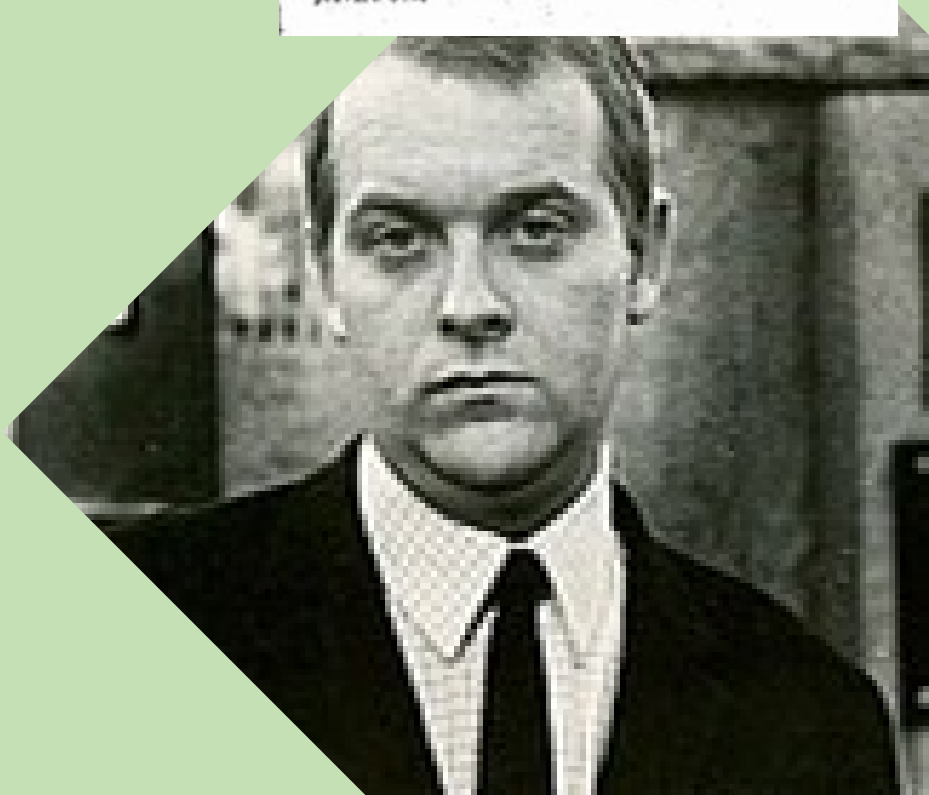

Démanty noci (1964)

- Nerealizované projekty „Západní nádraží“ (vyvíjený spolu s Arnoštem Lustigem) a “Chuť léta“ >> v prvním případě měl Němec prokázat, že je režisérem ochotným točit socialistickou látku, ve druhém projekt sliboval „lehčí pandán k filmu *Slnko v sieti*“
- práce na LS se pohnuly kupředu roku 1962, v souladu s reorganizací dramaturgie a TS
- podle povídky „Tma nemá stín“ (Arnošt Lustig), která reflektuje autorův útěk z transportu smrti + Lustigova zesnulého kamaráda
- příběh dvou židovských chlapců, kteří utečou z transportu, prchají lesem a nakonec jsou zcela vyčerpaní chyceni staříky ze sudetoněmecké domobrany. Vyprávění v několika liniích, kdy se realita prolíná s vizemi, sny a retrospektivami.

Démanty noci

- návštěvnost výrazně podprůměrná (70 000) >> druhý distribuční okruh ve 4 kopiích; primárně centra velkých měst, umělecká kina filmové kluby, nikoliv malá okresní kina
- vyzdvihuje se exportní potenciál >> mezinárodně srozumitelná řeč filmu
- kritika *Démanty noci* až na sporadické výhrady hodnotila nadšeně >> akcentována nadčasovost filmu
- roku 2018 digitálně restaurovaná verze uvedená na MFF Cannes, v sekci Cannes Classics, a v srpnu také v obnovené distribuční premiéře

FAMU

- Důležité formativní prostředí nové vlny
- Vzniká v roce 1946, prvním děkanem Karol Plicka
- Mezi první obory (katedry) patří režie, scénáristika a dramaturgie, kamera
- V roce 1950 se z dosavadních oborů stávají katedry, o rok později k nim přibývá katedra produkce, na dramaturgii dále vzniká specializace na filmovou vědu; Karel Höger a Radovan Lukavský zasvěcují studenty FAMU do principů práce herce a s hercem
- Na škole v 50. letech vzniká liberální prostředí >> studenti viděli filmy mimo distribuci (prvorepublikové, zahraniční novinky) a učili je inspirativní pedagogové (František Daniel, Miloš V. Kratochvíl + zahraniční hostující pedagogové)
- Od r. 1957 vede katedru režie Otakar Vávra, který byl ročníkovým vedoucím tvůrců tvořících jádro NV (Chytilová, Schorm, Schmidt, Menzel; v letech 1957–1962)